

ABÚS SEXUAL A MENORS I ADULTS VULNERABLES A L'ESGLÉSIA

MARCELA SÁENZ

Santiago de Xile

Sembla que cada cert temps ens tornen a sacsejar notícies sobre abusos sexuals a menors o persones adultes vulnerables, dins de l'Església Catòlica. En alguns països llatinoamericans, com Xile, Perú i Mèxic, hi ha hagut grans escàndols en relació a figures molt conegudes, fins i tot internacionalment. També n'hem escoltat de la diòcesi de Boston, als Estats Units, o els casos d'Irlanda i Austràlia. Hi ha denúncies que involucren diversos sacerdots de la mateixa diòcesi o germans d'una mateixa congregació religiosa. Hi ha qui diu que les esglésies locals es divideixen en dues: aquelles on el problema ja ha esclatat, i aquelles on esclatarà aviat...

I sí, com a Església hem perdut moltíssima credibilitat, i això afecta profundament la nostra missió. Però el dany més profund no és pas aquest. El primer que ens hauria de preocupar, si seguim els criteris de l'evangeli, són les víctimes, i el profund mal que han patit. Hem trigat molt en començar a moure'ns contra aquest flagell.

És que estem davant d'una realitat molt difícil d'acceptar. El primer que sentim, quan sabem d'algun cas, és incredulitat: ens costa molt pensar que ni tan sols sigui "possible". Si es tracta d'algun capellà o religiós/a que coneixem i apreciem, encara pitjor. Ens defensem davant d'aquesta veritat.

Hem reaccionat –i ho continuem fent– amb insensibilitat i indiferència davant del patiment de les víctimes i les seves famílies. Ens sembla que exagerem. Minimitzem el que va passar: *només és un petit percentatge de capellans; hi ha més abusos a les famílies que a l'Església*; o atribuïm part de la responsabilitat a les mateixes víctimes: *segurament el va provocar amb els seus gestos o la seva manera de vestir, o és que es va deixar tocar*. Desconfiem del temps que han trigat a denunciar l'abús: *aquestes acusacions són de fa 25 anys*. Creiem que volen aprofitar-se de l'Església demanant diners, o d'alguna altra manera, i les tractem com a enemics, oblidant que són o han sigut part de l'Església. N'hi ha que fins i tot han pretès comprar el silenci de les víctimes, arribant

a sotmetre-les a pressions psicològiques i morals, xantatges i amenaces, *perquè faria molt mal que això se sabés, o si tu ho reveles no et podrem continuar pagant la teràpia que necessites*. Tendim a protegir els capellans acusats, en detriment de la justícia que correspon als que han estat danyats: *va ser un moment de debilitat, és un capellà tan popular, ha fet tant de bé, s'ha jugat tant pels DH, que ara el volen desacreditar*. Algunes persones ja estan cansades del tema, i pensen que tot és exageració dels mitjans o, obertament, una campanya contra l'Església. Bisbes i superiors de congregacions religioses han pretès solucionar les coses amb crides d'atenció en privat, trasllat de diòcesi o de comunitat, o amb alguna teràpia o curs de renovació espiritual per als abusadors. Ens hem focalitzat en evitar l'escàndol, entenent-lo com la reputació del capellà i de l'Església, no pas com el dany fet a una persona innocent.

Potser pensem que *abans això no passava...* Textos molt antics de la història de l'Església ens diran que estem equivocats/des. Potser avui se sap més, per l'abast de les xarxes i perquè la societat està més disposada a qüestionar l'Església. En tot cas, el problema no és que se sàpiga o no, sinó la llarga història de víctimes a les quals no hem escoltat. La quantitat enorme de persones que al llarg de la història han patit sota la figura d'un Déu cruel, inhumà i aliè al seu dolor, que és el que els hem transmès amb les nostres conductes o amb el nostre silenci i manca d'empatia. Estem davant d'un rostre molt evident del Crucificat...

Darrere de les nostres errades reaccions s'hi oculta, en el millor dels casos, una profunda ignorància sobre el que és l'abús en si mateix –sigui de poder, de consciència o sexual– i de les doloroses conseqüències que comporta en totes les dimensions de la vida, per a la víctima i el seu entorn. Si escoltem els que han tingut la valentia de denunciar –en alguns casos amb un altíssim cost per a ells/es mateixos i les seves famílies– podrem aprendre que:

L'abús sexual és tot acte de connotació sexual en

què s'utilitza el menor com a objecte sexual, al servei dels interessos de l'abusador. Amb o sense contacte físic.

Generalment s'esdevé en contextos coneguts i de confiança. Per això mateix, és la confiança la que es veu vulnerada i traïda.

L'abús sexual és sempre un abús de poder. El més greu de l'abús sexual és, de fet, l'abús de poder i autoritat. Es produeix en el context d'una relació en què hi ha una asimetria de poder (ja sigui per edat, maduresa, rang, etc.). Aquesta asimetria és pròpia de tota relació d'ajuda. Això no obstant, en la dinàmica abusiva el poder ha esdevingut un instrument al servei dels interessos de l'abusador.

En les dinàmiques d'abús pot haver-hi violència i amenaça, tot i que són més freqüents els processos de seducció (l'abusador "encanta" la seva víctima) i manipulació.

Un menor d'edat o un adult vulnerable no estan mai en condicions d'escollir ni d'acceptar lliurement la relació abusiva, ni tan sols encara que ho sembli.

L'abús sexual no és un fet puntual, sinó un procés, que fa possible que succeeixi i es repeteixi, i que es prolongui de vegades durant molts anys.

La dinàmica abusiva està dominada per la llei del silenci. Per la raó que sigui, la víctima sent que no pot dir res: l'enorme prestigi de l'abusador (*no em creuran*), el poder que té sobre la víctima i el seu entorn, la confusió que viu per la manipulació a la qual està sotmesa, la vergonya, etc.

Les conseqüències de l'abús sexual són enormes, i varien de persona a persona, interactuant amb molts altres factors: el perfil individual de la víctima, les característiques de l'agressió, la relació entre víctima i abusador, les conseqüències provocades pel descobriment de l'abús (a la família, comunitat o context, etc.).

Entre les conseqüències de l'abús podem esmentar: una sexualització traumatitzada, dinàmiques d'autocensura i culpa (per no reconèixer la interacció abusiva, per sentir que d'alguna manera va participar en el que va succeir, pel que va passar a la seva família o comunitat quan ho va donar a conèixer, per haver obtingut plaers o guanys –regals, beneficis, per no autoprotegir-se, etc.), dany profund en la seva autoestima, trastorns de salut de diversa mena,

tendències depressives o suïcides, addiccions, alteracions del son, malsons, dificultat per confiar en els altres, etc.

En el cas d'abús sexual comès per capellans i religiosos/es, s'hi suma la dimensió espiritual. La persona que havia de vincular-nos a Déu és qui ens ha danyat. No pas poques vegades, això agreuja el patiment de les víctimes: per les culpes que carreguen injustament sobre seu (*no entenia per què Déu permetia això*), o perquè la seva pròpia relació amb Déu queda interrompuda (*com creure i confiar en un Déu amorós i compassiu després del que ha passat?*).

En la dinàmica abusiva, totes i tots som "tercers". Podem veure, sentir, sospitar, alertar, fer quelcom per assabentar-nos-en i aturar la situació d'abús... o no fer res. Tenim una responsabilitat. No podem deixar que la por, els propis interessos o la fascinació que exerceixi sobre nosaltres la persona que abusa ens immobilitzi o silenciï.

Un dels factors que ha fet possible el gran nombre d'abusos comesos a l'Església és el clericalisme: considerar els sacerdots com a persones "especials", l'autoritat dels quals no es pot discutir, amb dret a privilegis, per sobre del "poble de Déu" i no pas com a part seva. Capellans que actuen com a amos o capatassos a les parròquies... "Directors" espirituals que en comptes d'"acompanyar", "reemplacen" la consciència del dirigit/da, dient-li què ha de fer i fent-lo dependent... La poca formació de laics/ques per constituir consells pastorals i comunitats fortes, capaces de participar en les decisions...

En associar espontàniament l'"obediència als pastors" amb submissió i subjecció, el donar poc espai al qüestionament, la reflexió i la crítica... Són factors amb els quals hem d'estar molt alerta.

Durant segles la causa de les víctimes d'abús dins de l'Església ens va semblar quelcom petit, davant de la Gran Causa de l'honor de l'Església... Avui hem canviat, ens hem convertit, i pensem exactament al revés: la Gran Causa de Jesús, és construir una comunitat alliberada i alliberadora, en la qual les i els petits vulnerables trobin un lloc segur i de vida abundant. La Gran Causa es juga doncs en l'atenció als petits, no pas en donar la prevalença a la gran institució ni al clero, que han de posar-se sempre al servei dels petits. ■